

**Kriminalvårdens riktlinjer
för samverkan med
civilsamhället m.m.
(2018:7)**

Kriminalvården

Revideringar

Datum	Avser
2018-07-19	Riktlinjer beslutade av Lennart Palmgren (Frivårdsdirektör)

1 Inledning

Dessa riktlinjer innehåller bestämmelser om Kriminalvårdens samverkan med civilsamhället, t.ex. ideella organisationer och trossamfund, samt förutsättningar för det. Riktlinjerna behandlar även samverkan som sker genom att Kriminalvården förordnar utomstående för uppdrag som lekmanövervakare eller förtroendeman.

Målgruppen för riktlinjerna är de medarbetare som i sin roll kommer i kontakt med civilsamhället genom dess insatser i anstalt, häkte och frivård.

Syftet med dokumentet är att tydliggöra hur Kriminalvården ska samverka med civilsamhället och hur detta arbete ska hanteras på samtliga nivåer inom myndigheten. Riktlinjerna syftar även till att ge samverkan en tydligare inriktning och skapa större enhetlighet i arbetet, vilket ger goda förutsättningar för en långsiktig verksamhet av god kvalitet.

Civilsamhällets roll i Kriminalvården kan beskrivas utifrån ett samhällsperspektiv och ett individperspektiv. Utifrån ett samhällsperspektiv finns ett värde i att medborgarna får insyn och deltar i rättsväsendets funktion och får ökad kunskap om klienternas situation. Utifrån ett individperspektiv utgör civilsamhället ett vardagligt och medmänskligt och prosocialt komplement till den rena myndighetskontakten.

Samverkan mellan Kriminalvården och civilsamhället grundar sig i det gemensamma målet att ge klienten de bästa förutsättningarna för att inte återfalla i brott. Aktörer från civilsamhället kan finnas i klientens vardag, bidra till att skapa ett kontaktnät runt klienten och stärka anknytningen till samhället. Vidare kan de, genom sina specifika resurser och kunskaper, på olika sätt öka de isoleringsbrytande insatserna och kvalitén på dessa samt utgöra ett komplement till Kriminalvårdens frigivningsförberedande insatser.

2 Definitioner

2.1 Civilsamhället

I dessa riktlinjer används följande definition av civilsamhället:

”Civilsamhället är en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor organiserar sig och agerar tillsammans i gemensamma intressen.”

I området kan ingå allt från nätverk, ideella organisationer, registrerade trossamfund mm. Civilsamhällets aktörer verkar på uppdrag inom Kriminalvården utan vinstdrivande syfte.

2.2 Samverkan och samarbete

För en gemensam förståelse för begrepp som samverkan och samarbete används i dessa riktlinjer Socialstyrelsens definition av begreppen.

Samverkan

- Övergripande gemensamt handlande på organisatoriskt plan för ett visst syfte.
- Samverkan kan ske inom och mellan t.ex. enheter, myndigheter och samhällsaktörer och kan t.ex. gälla aktivt utbyte av information eller att planera gemensamma aktiviteter.

Samarbete

- Gemensamt bedrivet arbete som gäller en avgränsad uppgift.
- Samarbete kan ske både på ett organisatoriskt och mellanmänskligt plan. Exempel på ett organisatoriskt samarbete är att två organisationer ordnar och genomför ett gemensamt seminarium. Ett exempel på ett mellanmänskligt samarbete kan vara när representant från ett verksamhetsställe gemensamt med representant från civilsamhället hjälps åt med insatser till en enskild klient eller till en grupp klienter.

3 Samverkansformer

3.1 Samverkan med stöd av statsbidrag från Kriminalvården

Kriminalvården får enligt förordningen (2002:954) om statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område lämna statsbidrag till de ideella organisationer som bedriver stödjande insatser inom Kriminalvårdens område och som syftar till att främja klienternas återanpassning i samhället.

För ansökan om statsbidrag enligt förordningen gäller Kriminalvårdens föreskrifter om statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område (KVFS 2006:12).

3.2 Samverkan utan ersättning

För att reglera den överenskomna samverkan ska ett *samverkansavtal utan överenskommelse om ekonomisk ersättning* upprättas med den ideella organisation som verksamhetsstället avser att samverka med. Det avser t.ex. insatser som finansieras av Kriminalvårdens statsbidrag eller helt ideell verksamhet. Underlag för avtal finns på Krimnet.

3.3 Samverkan med ekonomisk ersättning

Endast insatser som är särskilt riktade eller som är anpassade till Kriminalvårdens särskilda behov får ersättas ekonomiskt av Kriminalvården. Ekonomisk ersättning får inte utgå för

verksamhet som finansieras av Kriminalvårdens utdelade statsbidrag. Det finns två former av samverkan där ekonomisk ersättning utgår:

- Tjänst med ekonomisk ersättning som upphandlas enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, se Kriminalvårdens handbok för direktupphandling. För att reglera den överenskomna samverkan ska ett *samverkansavtal gällande samverkan med ekonomisk ersättning* upprättas. Underlag för avtal finns på Krimnet.
- Förordnande av lekmanövervakare och förtroendemän. Ersättning lämnas i två delar, arvode och kostnadsersättning, och regleras när det gäller lekmanövervakare i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om verkställighet av frivårdspåföljder (KVFS 2011:5) och gällande förtroendemän i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om fängelse (KVFS 2011:1). Förordnandet registreras i Kriminalvårdsregistret, KVR.

4 Huvudkontorets ansvar och uppgifter

Kriminalvårdens huvudkontor har det övergripande ansvaret för samverkan med civilsamhället. Frivårdsavdelningen och anstalt- och häktesavdelningen har olika ansvarsområden men ska gemensamt arbeta för att nå de målsättningar som sätts för samverkan med civilsamhället.

4.1 Frivårdsavdelningen

Frivårdsavdelningen ansvarar för att samverkan med civilsamhället är välfungerande på nationell nivå. I ansvarsområdet ingår att utforma arbetssätt som gynnar den generella utvecklingen av samverkan mellan Kriminalvården och riksorganisationer från civilsamhället. Frivårdsavdelningen ska skapa nationella forum för samverkan.

Avdelningen ska ge stöd till regional och lokal nivå i frågor som rör samverkan med civilsamhället i frivården.

Frivårdsavdelningen ansvarar för arbetet avseende Kriminalvårdens statsbidrag. I arbetet ingår att handlägga och följa upp ansökningar om statsbidrag samt följa upp verksamhet som finansieras med statsbidrag. Frivårdsavdelningen har också ansvaret att informera, såväl internt som externt, om vilka ideella organisationer som har beviljats statsbidrag och för vilket ändamål.

4.2 Anstalt- och häktesavdelningen

Anstalt- och häktesavdelningen ska ge stöd till regional och lokal nivå i frågor som rör samverkan med civilsamhället i anstalt och häkte.

5 Regionkontorens ansvar

Regionchefen har ansvar för att följa upp hur samverkan med civilsamhället fungerar inom den egna regionen. Regionchefen ska återkoppla aktuell situation, utvecklingsbehov och avvikelser till frivårdsavdelningen på huvudkontoret.

I ansvarsområdet ingår att skapa forum där organisationer som uppstår statsbidrag träffas gemensamt med representanter från lokal nivå. Forumen ska syfta till att ge utbildning samt erfarenhets- och informationsutbyte.

6 Verksamhetsrådets ansvar och arbetsuppgifter

Kriminalvårdchefen har ansvar för att samverka mellan verksamhetsstället och civilsamhället fungerar väl och att arbetsuppgifter delegeras så att samarbete främjas och bibehåller god kvalitet. Hen ska rapportera till regionchefen om avvikelser från överenskommen samverkan med civilsamhället förekommer.

Kriminalvårdschefen ansvarar för att samverkansavtal upprättas enligt kap 3.2 och 3.3 och dokumenteras. Om avsteg från avtal eller överenskommelse görs ska detta uppmärksammas och dialog föras om vilka lämpliga åtgärder som ska vidtas. Det ska finnas en tydlig kontaktyta för samarbete med civilsamhället på det lokala verksamhetsstället, exempelvis genom kontaktperson/er. Det ska, om behov finns och så långt det är möjligt, finnas ändamålsenliga besökstider och lämpliga lokaler för civilsamhällets verksamhet.

Kriminalvårdschefen bör också skapa förutsättningar för att informationsutbyte och dialog utvecklas mellan verksamhetsrådets medarbetare och aktörer från civilsamhället, det kan t ex ske vid morgonmöten, APT eller särskilt anordnade informationsträffar.

Informationsutbyte och dialog ska syfta till att öka kunskapen och förståelsen för respektive verksamheter och skapa förtroende mellan Kriminalvårdens personal och aktörer från civilsamhället.

Representanter från civilsamhället som ska ha uppdrag i Kriminalvårdens verksamhet ska genomgå en introduktion. Det finns stöd för innehållet i en introduktion på Krimnet. Uppgifter om individer och grupper från civilsamhället med uppdrag inom verksamhetsområdet ska hållas uppdaterade och aktuella. Denna hantering av uppgifter om personer från civilsamhället utgör personuppgiftsbehandling och omfattas av de regler som gäller för sådan behandling. Mer information och stöd kring vad som gäller vid behandling av personuppgifter finns på Krimnet.

Särskilt för häkte

I häkte bör finnas rutiner för gemensam dialog med Åklagarmyndigheten och aktörer från civilsamhället gällande häktade med restriktioner med syfte att minska isoleringen för klientgruppen.

Särskilt i frivård

I frivården ska förutsättningar för lekmanövervakare att arbeta med enskilda klienters behov skapas. Här finns ett ansvar att agera handledande för lekmanövervakaren där dialog, intresse och uppmuntran i det enskilda uppdraget är ledord för samarbetet.

7 Förutsättningar för att representanter från civilsamhället ska kunna verka i Kriminalvården

7.1 Kontroll av lämplighet

Representanter från civilsamhället ska lämplighetsbedömas innan uppdrag inom Kriminalvården påbörjas.

När representanter för civilsamhället besöker intagna i anstalt och häkte får de liksom andra besökare till intagna kontrolleras i misstanke- och belastningsregistret i samma omfattning. För vidare information om bakgrundskontroller i dessa fall, se Kriminalvårdens handbok om besök och elektronisk kommunikation i anstalt och häkte (2014:3).

När det gäller frivårdens verksamhet har Kriminalvården möjligheter att få tillgång till uppgifter ur belastnings- och misstankeregistret avseende personer som myndigheten avser att anlita som t.ex. övervakare eller förtroendeman.

Lekmanövervakare och förtroendeman

En intervju för lämplighetsbedömning ska genomföras för lekmän i frivården. En intervju bör kompletteras med referensintervjuer av åtminstone två personer som har god kännedom om den aktuella personen. På Krimnet finns det stöd för vilka områden intervjuerna särskilt bör inriktas på.

Bedömning av lämplighet vid tidigare brottslighet

Den som verkställer straff eller står under prövotid får normalt inte representera civilsamhället inom Kriminalvården. En bedömning ska dock göras i varje enskilt fall med beaktande av att personer som har brutit sin kriminella livsstil kan utgöra ett viktigt stöd för den som verkställer påföljd inom Kriminalvården. Vid bedömningen av om en person är lämplig att företräda civilsamhället inom Kriminalvården kan vägledning hämtas från tabellen nedan:

Villkorlig dom	1 år efter prövotidens utgång
Villkorlig dom med samhällstjänstföreskrift	3 år efter det att samhällstjänsten fullgjorts
Fängelse utan övervakning	3 år efter frigivningsdagen
Fängelse med övervakning	3 år efter övervakningens upphörande
Skyddstillsyn	3 år efter övervakningens upphörande
Böter	Individuell bedömning

Det lokala verksamhetsstället ska vid behov kontakta underrättelseenheten vid kriminalvårdens huvudkontor för vägledning och bedömning.

Vid eventuell tveksamhet om lämplighet hos en representant från civilsamhället, med anledning av egen brottsbelastning, ska en sammanvägd bedömning av klientens behov och eventuella risker göras. Riskreducerande åtgärder ska vidtas så långt som möjligt. Exempel på riskreducering kan vara att tillåta bevakade besök eller att låta en person från civilsamhället delta i verksamheten tillsammans med kriminalvårdspersonal eller med annan betrodd person från frivilligorganisationen.

7.2 Sekretess

Representanter från civilsamhället ska iaktta den sekretess som gäller inom Kriminalvården och personligen underteckna blankett avsedd för det. Blanketten finns att hämta på Krimnet. Information om tystnadsplikt och skriftlig bekräftelse på detta ska ske innan representanten från civilsamhället tillåts att verka inom Kriminalvården.

Dessa riktlinjer har beslutats av frivårdsdirektören Lennart Palmgren den 19 juli 2018. Frivårdsavdelningen ansvarar för förvaltningen av riktlinjerna. Riktlinjerna gäller från 1 september 2018, då Kriminalvårdens riktlinjer för samarbete med ideella sektorn, 2006:2 upphör att gälla.